Kai dalyko išmanymo nebepakanka: šiuolaikinio dėstytojo kompetencijų anatomija

VILNIUS TECH

Prof. dr. Ilona Valantinaitė, doc. dr. Vida Navickienė, dr. Kristina Viršulienė

Dėstytojo kompetencijos modeliai pagrindžiami trimis lygmenimis / sluoksniais:

1) aukštojo mokslo politika ir normatyviniais dokumentais grįsti kompetencijų modeliai

2) teoriniai / kompetencijų modeliai

3) empiriniais tyrimais grįsti kompetencijų modeliai

Trijų sluoksnių / lygmenų dėstytojo kompetencijų matrica

Dėstytojo kompetencijų dimensija	Empiriniai tyrimai	Teoriniai modeliai	Aukštojo mokslo politika*	Interpretacija
Mokymo ir mokymosi fasilitavimas	●	●	●	**Bendras branduolys**
Studijų turinio ir mokymosi dizainas	●	●	●	**Bendras branduolys**
Vertinimas ir grįžtamasis ryšys	●	●	●	**Bendras branduolys**
Refleksija ir profesinis tobulėjimas	●	●	●	**Bendras branduolys**
Skaitmeninė kompetencija	●	●	●	**Bendras branduolys**
Edukacinis tyrimas, mokymo tyrinėjimas ir inovacijos	●	●	●	**Bendras branduolys**
Edukacinė lyderystė ir akademinis bendradarbiavimas	●	●	●	**Bendras branduolys**
Dalykinė ir epistemologinė kompetencija	●	●	○	**Empirikos ir teorijos sankirta; politikoje mažiau eksplicitiška**
Komunikacinė ir santykinė kompetencija	●	●	◐	**Empirikoje ypač ryški; politikoje dažniau numanoma**
Mokslinių tyrimų kompetencija	●	●	◐	**Akademinei veiklai svarbi, tačiau mokymo politikoje ne visada išskiriama**
Įtraukties, įvairovės ir tarpkultūrinė kompetencija	○	●	●	**Empirinė spraga**
Etinė kompetencija ir akademinis integralumas	○	●	●	**Empirinė spraga**
Dirbtinio intelekto kompetencija	◐	●	●	**Kylanti kompetencija; empirika dar formuojasi**
Visuomeninė ir pilietinė atsakomybė	○	◐	●	**Politikos inicijuojama / nepakankamai operacionalizuota kompetencija**
Tvarumo kompetencija	○	◐	●	**Politikos inicijuojama / kylanti kompetencija**

Žymėjimas:

● – aiškiai ir stipriai atstovaujama;

◐ – atstovaujama iš dalies arba netiesiogiai;

○ – silpnai atstovaujama / nustatyta įrodymų spraga.

VILNIUS TECH

Kompetencijų raidos asimetrija

politika / teorija → naujas kompetencijos poreikis → empiriniai tyrimai ir matavimo instrumentai dar nespėja jo visiškai užfiksuoti

įtraukties, etikos, dirbtinio intelekto, visuomeninės atsakomybės ir tvarumo kompetencijos

kylančių dėstytojo kompetencijų zona, o ne trūkstami duomenys

VILNIUS TECH

Empiriniai tyrimai
(kas nustatyta tyrimuose)

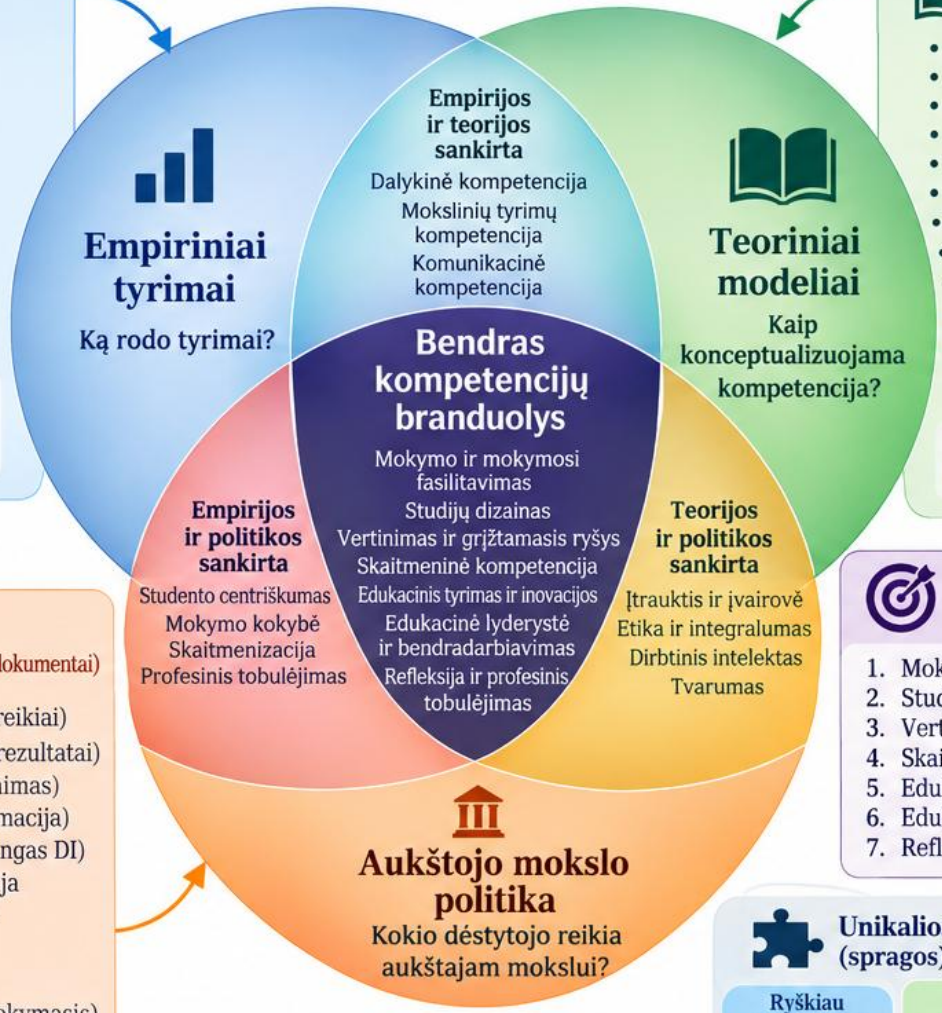
- Dalykinė ir epistemologinė kompetencija
- Mokymo ir mokymosi fasilitavimas
- Studijų turinio ir mokymosi dizainas
- Vertinimas ir grįžtamasis ryšys
- Komunikacinė ir santykinė kompetencija
- Mokslinių tyrimų kompetencija
- Skaitmeninė kompetencija
- Refleksija ir profesinis tobulėjimas
- Edukacinė lyderystė ir bendradarbiavimas

Unikalus dėmesys:
studentų patirtys ir vertinimai, dėstytojų praktika, realios veiklos kontekstai.

Teoriniai modeliai
(kaip konceptualizuojama kompetencija)

- Dalykinė ir epistemologinė kompetencija
- Mokymo ir mokymosi fasilitavimas
- Studijų turinio ir mokymosi dizainas
- Vertinimas ir grįžtamasis ryšys
- Mokslinių tyrimų kompetencija
- Edukacinis tyrimas, inovacijos ir scholarship
- Edukacinė lyderystė ir akademinis bendradarbiavimas
- Skaitmeninė kompetencija
- Dirbtinio intelekto kompetencija
- Įtraukties, įvairovės ir tarpkultūrinė kompetencija
- Etinė kompetencija
- Refleksija ir profesinis tobulėjimas

Unikalus dėmesys:
kompetencijų struktūros, taksonomijos ir integruoti modeliai.

Aukštojo mokslo politika
(Bolonijos proceso komunikatai ir tarptautiniai dokumentai)

- Mokymo ir mokymosi fasilitavimas (studento poreikiai)
- Studijų turinio ir mokymosi dizainas (mokymosi rezultatai)
- Vertinimas ir grįžtamasis ryšys (kokybės užtikrinimas)
- Skaitmeninė kompetencija (skaitmeninė transformacija)
- Dirbtinio intelekto kompetencija (etiškas ir atsakingas DI)
- Įtraukties, įvairovės ir tarpkultūrinė kompetencija
- Etinė kompetencija ir akademinis integralumas
- Visuomeninė ir pilietinė atsakomybė
- Tvarumo kompetencija (žalioji transformacija)
- Refleksija ir profesinis tobulėjimas (nuolatinis mokymasis)
- Edukacinė lyderystė ir bendradarbiavimas (partnerystės)

Unikalus dėmesys:
aukštojo mokslo kokybė, studento centriškumas, įtrauktis, skaitmeninė ir žalioji transformacija, akademinis integralumas, visuomeninė atsakomybė.

Bendras kompetencijų branduolys
(atpažįstamas visuose trijuose sluoksniuose)

1. Mokymo ir mokymosi fasilitavimas
2. Studijų turinio ir mokymosi dizainas
3. Vertinimas ir grįžtamasis ryšys
4. Skaitmeninė kompetencija
5. Edukacinis tyrimas, inovacijos ir scholarship
6. Edukacinė lyderystė ir akademinis bendradarbiavimas
7. Refleksija ir profesinis tobulėjimas

Unikalios / silpniau atstovaujamos kompetencijos (spragos)

Ryškiau empiriniuose tyrimuose	Ryškiau teoriniuose modeliuose	Ryškiau politikoje	Kylanti / dar nepakankamai tiriama
• Dalykinė kompetencija • Komunikacinė kompetencija	• Įtraukties, įvairovės ir tarpkultūrinė kompetencija • Etinė kompetencija	• Visuomeninė ir pilietinė atsakomybė • Tvarumo kompetencija	• Dirbtinio intelekto kompetencija (visuose sluoksniuose, tačiau empirika dar formuojasi)

Schema generuota pagal pateiktus duomenis su DI

Metodologija

- Tyrimas vykdytas: 2020-2025 m.
- Respondentai: 785
- Į duomenų bazę įtraukti respondentų duomenys: 683
- Moterys: 556 / 70.8 proc.
- Vyrai: 201 / 25,6 proc.
- Kita: 6 / 0.8 proc.
- Nenorėjo nurodyti lyties: 13 / 1.7 proc.
- Išskirtos savybės: 703

VILNIUS TECH

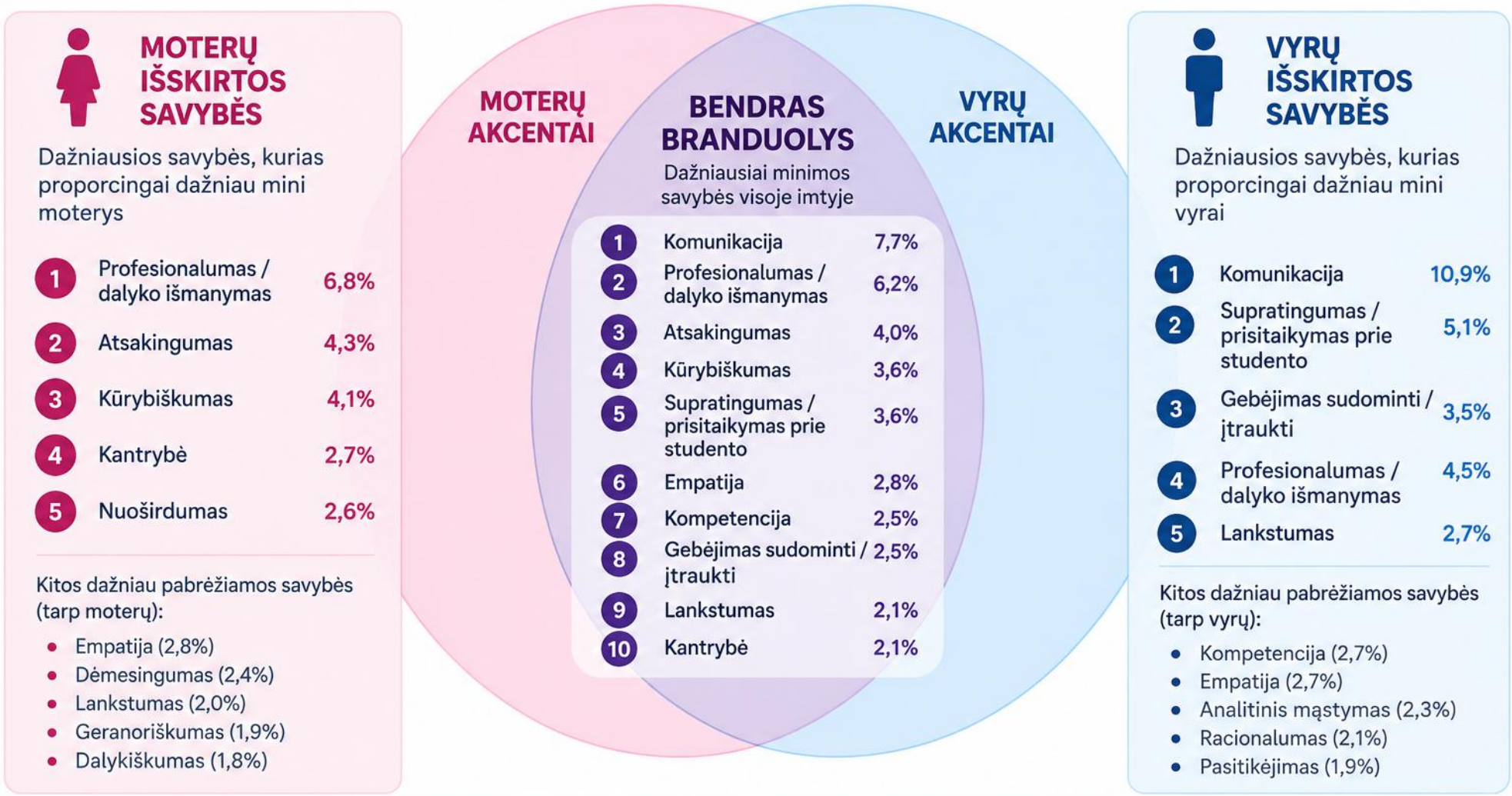
Dažniausiai minimų gero dėstytojo savybių skirstinys bendrai ir pagal lytį

Vieta	Savybė	Bendrai, %	Moterys, %	Vyrai, %
1	**Komunikacija**	7,7	6,7	10,9
2	**Profesionalumas / dalyko išmanymas**	6,2	6,8	4,5
3	**Atsakingumas**	4,0	4,3	2,9
4	**Kūrybiškumas**	3,6	4,1	2,3
5	**Supratingumas / prisitaikymas prie studento**	3,6	3,0	5,1
6	**Empatija**	2,8	2,8	2,7
7–8	**Kompetencija**	2,5	2,5	2,7
7–8	**Gebėjimas sudominti / įtraukti**	2,5	2,3	3,5
9–10	**Lankstumas**	2,1	2,0	2,7
9–10	**Kantrybė**	2,1	2,7	0,6

VILNIUS TECH

Gero déstytojo savybės: bendras branduolys ir lyčių akcentai

(tarpiniai duomenys, % nuo visų paminėjimų)

Pastaba: procentas rodo konkrečios savybės dalį tarp visų atitinkamos grupės savybių paminėjimų.
Pateikiami tarpinio duomenų analizės etapo rezultatai; Master DB galutinė validacija tęsiama.

Schema generuota pagal pateiktus duomenis su DI

Metodologija

- Tyrimas vykdytas: 2023-2024 m.
- Respondentai: 124. Anketinė apklausa
- Skaitmenines mokymo priemones rengę dėstytojai, dirbantys įvairiose aukštosiose mokyklose Lietuvoje
- Mokslų sritis, kuriai atstovauja: 47% Socialiniai mokslai, 32% Humanitariniai mokslai, 14% Technologijos mokslai, 9% Medicinos ir sveikatos mokslai
- Pedagoginio darbo stažas: 31% 11-20 metų, 29% 21-30 metų, 16% 6-10 metų, 16% per 30 metų, 8% iki 5 metų

Šiuolaikinio dėstytojo kompetencijų grupės (dirbant su skaitmeninėmis priemonėmis)

1	**Nuolatinio tobulinimosi** Asmeninė kompetencija	62,7 %
2	**Informacinių technologijų** Skaitmeninė kompetencija	57,3 %
3	**Didaktinė** Mokymo ir mokymosi organizavimas	50,7 %
4	**Komunikacinė** Bendravimas ir sąveika	49,3 %
5	**Motyvavimo** Studentų įtraukimas	45,3 %
6	**Planavimo** Studijų proceso planavimas	38,7 %
7	**Organizavimo** Studijų veiklų organizavimas	40,0 %
8	**Vertinimo** Mokymosi pasiekimų vertinimas	36,0 %
9	**Vadovavimo** Vadovavimo kompetencija	13,3 %
10	**Vadovavimo edukaciniams ir kultūriniams projektams** Projektinė veikla	13,3 %

Respondentų dalis, kompetenciją įvardijusi kaip esminę (%).

VILNIUS TECH

Kompetencijas atskleidžiantys gebėjimai

Antrojo duomenų rinkinio atranka · 4 ir 5 balų įverčių suma

NUOLATINIS TOBULINIMASIS (asmeninė kompetencija)

Mokytis naujų dalykų

74,7 %

Nuolat mokytis ir pad

73,3 %

Lanks
išš
7

Bū

68,0 %

DIDAKTINĖ KOMPETENCIJA

Kurti naują

Atsirado galimybė iš

KOMUNIKACINĖ KOMPETENCIJA

Padėti m

„Svarbus buvo
darbas ir kontakt

„Esu kū
dėstytoja.
inovatyvia
trumpesnį
daugiau re
dar norėčia
tobulinti kor

„Kaip skaitmeninių technologijų mėgėjui, buvo malonu matyti didesnį dėmesį skirtingų skaitmeninių priemonių naudojimui ugdymo procese. Tačiau kaip edukatoriui, buvo liūdna matyti kai kurių efektyvių tradicinių priemonių (pvz., tiesioginio bendravimo) dirbtinį "nurašymą" tik dėl jų "tradiciškumo", net jei jos puikiai suderinamos su šiuolaikinėmis skaitmeninėmis technologijomis ir kitais projekto tikslais. “

* Komunikacinės kompetencij interpretacinė; tie patys gebėjimai siejasi ir su k kompetencijomis.

VILNIUS TECH

Apibendriname

